

Не просить у Бога, щоб зник біль, а молить, щоб дав сил його стерпіти

11 квітня Віра ЦАРУК-ЛОБАН святкує свій другий день народження. Адже тоді, в далекому 1945-ому, її з мамою визволили американські солдати з фашистського концтабору смерті. Цього дня друзі й знайомі поспішають до героїчної землячки, аби вклонитися й поспівчувати пережитим мукам, заодно вшанувати людей, які на власні очі бачили справжнє обличчя смерті, хто постраждав від фашизму та продовжує жити вже в мирний час з болем війни, яка завжди нагадуватиме Вірі Петрівні про себе неприхованим знаком на тілі.

Переступивши поріг її квартири, побачили багато гостей, які вітали господиню з сумною та водночас щасливою датою. Голова та керівник апарату районної організації Партії регіонів Андрій Циганенко й Олег Міхнов завітали з великим смачним тортом, квітами й подарунками, Ренат Валеев, голова райради Організації ветеранів України, бібліотекар міської книгозбірні Лідія Гольонко, учні місцевої ЗОШ № 4 на чолі з Валентиною Александрович теж прийшли з гостинцями, викликавши в колишньої ув'язненої хвилювання та радість водночас від щирих слів і привітань. Адже для неї нині так важливі увага й розуміння, до всього їй не зайва й стороння допомога. Слово за словом, і присутні поринули в ті жахіття, які пережила землячка у дволітньому віці...

На долю Віри Царук-Лобан випало чимало випробувань, які долала завжди з гідністю й вірила, що все буде добре. Саме ця віра допомагала їй виживати з хворобою, якої зазнала ще в дворічному віці. Жертви фашизму. Люди, які особисто знають, як воно — бути в неволі, не мати права на життя. А як було тяжко перенести, коли матерів розлучали з маленькими дітьми. Це й нині страшно уявити! А ще вони найкраще пізнали, що то є — справжній третій рейх. Декому не пощастило живими вийти з концтаборів... Друга світова... Біди й горя від неї зазнала кожна радянська родина. Людей вбивали, гнали в Німеччину, села спалювали... Так було і з Віриною сім'єю.

Вірині дід і бабуся жили в одному із сіл Брестської області в Білорусі. Німці всіх його мешканців розстріляли, а населений пункт спалили. Коли все трохи стихло, мама з маленькою Вірою на руках повернулася, щоб хоч захоронити те, що залишилось від батьків. Коли підходила до згарища, там уже було багато інших селян. Та тільки-но люди підійшли, як їх оточили й заарештували німецькі зайти. Схопили і маму з дівчинкою. До всього, односельці-«доброзичливці» донесли загарбникам, що її чоловік і один із братів - на фронті, а два інших у партизанах. Таким чином, стала ще й політичною ув'язненою. Отож погнали їх на залізницю. Плачучи, жінка просила відпустити, бо на неї ще двійко малолітніх синочків чекають удома. Натомість привези ще й хлопців. А потім загнали в товарняк і повезли на незвідану чужину: Пінськ-Брест-Польща-Німеччина. Вже в дорозі

хлопчиків від'єднали від матусі й сестрички. Куди далі проліг їх шлях - не мали жодної уяви. Була тільки впевненість – у концтабір! А маленька Вірочка з Варварою Іванівною побували в трьох: спершу на околиці Любліна - Майданеку, потім був Аушвіц, що також у Польщі, а вирішальним - Лісцерверг у Німеччині. Там маму з донькою розлучили: жінок зігнали в один барак, а дітей в інший, розташований поруч, але за колючим дротом. Отже в подальшому неньки дивилися на діток тільки через нього...

Перебуваючи там зовсім маленькою, Віра Олександрівна пам'ятає, як над ними знущалися: годували гнилою бруквою, іноді видавали по грамах хліб; на ноги взували дерев'яні колодочки; коли милися в бані, то з кранів спочатку витікав окріп, а потім холоднюча вода, або навпаки; з людського волосся робили бортівки до жакетів і пальто, а зі шкіри - абажури, сумочки й інші речі; варили мило... Крім того, проводили жахливі медичні експерименти, про які навіть рука не слухається написати. Або ж закривали в бетонній споруді, де прорізи були тільки на рівні очей, заковували в кайдани й спостерігали, як людина повільно помирає. Хворих не тримали, щойно бачили найменші ознаки недуги – розстріл або ж крематорій заживо.

Віра з перших днів перебування в таборі зазнала страшної травми: наглядка гумовою палицею з усієї щосили влупила дівчинці по спині, перебивши хребет, і вона скотилася східцями в бомбосховище. Й нині не знає, скільки там пролежала. Пощастило, що її знайшла росіянка Роза, яка доглядала й прибирала за дітьми. Тільки завдяки їй Вірочка вижила. Адже довгий час жінка ховала нерухоме тільце дитини за шматтям. Та й дівчинка, хоч була такою маленькою, але слухалася, бо коли Роза просила її не плакати й не видавати себе, лежала тихенько, причаївшись

. Вірина мама щодня приходила до колючого дроту, щоб подивитися на донечку, та її не було. Жінку все більше огортав розпач. Упродовж трьох місяців, день у день стоячи біля огорожі, плакала. Це помітила Роза, підійшла й запитала: «Женщина, почему вы плачете?». Матір розповіла свою тугу. «Вашу дівочку зовут Верочка? Не плачьте, она жива, только немного приболела, но я ей помогу», - сказала Роза. Зі страшним болем і муками дівчинку виходила росіянка, яка за фахом була лікарем. Невідомо, чим лікувала, але, хвала Богу, це хоч якось допомогло.

Після травми Вірі було тяжко ходити, але терпіла. Та якось вона з польським хлопчиком Янеком, який завжди водив її за ручку, опинились у великій і довгій колоні в баню. Не відали дітлахи, що то міг стати їх останній путь, бо йшли з хворими в крематорій... Врятувало ж те, що були вже в її кінці й доглядка Роза зовсім випадково їх побачила й оклинула. Поки діти роздивились, хто гукає, відстали від в'язнів, а двері в крематорій автоматично зачинили. Ось так вони залишилися жити. Віра Олександрівна в цьому вбачає Божий промисел. Цілком імовірно.

Від наруг і мук в'язнів першими звільнили американці. Не передати словами радості зустрічі донечки з матусею. Військові надавали всім посильну допомогу. Вірочку також оглянули їх лікарі й запросили на лікування в Америку. Та мама змушена була відмовитись, оскільки десь чекали її синочки, та й чоловік був на фронті.

У той час, виявляється, Вірині брати були недалеко, в концтаборі Швібус. Постійно трималися один одного, старший доглядав меншого. Щоправда, був один випадок, коли Петрик мало не загинув. На обійсті табору росли яблуні. Старшенький залишив меншого в бараці й ще з одним хлопцем вирішили назбирати яблук. Побачивши це, гітлерівець відкрив по них стрільбу. Товариш загинув на місці. А потім другий німець зупинив стрілка, крикнувши, що то ж хлопчак. Так брат і вцілів.

Вірин тато наприкінці війни потрапив у Польщі під бомбардування, від якого втратив око, осколками зачепило вразило легені й ліву ногу. Оглянувши його, німецькі лікарі винесли вирок – не виживе. Але таки поклали в госпіталь, підлікували, а потім відправили в концтабір. І так вийшло, що батько, сини та мати з донькою були немов у трикутнику навколо Берліна й нічого один про одного не знали.

Додому Варвара Іванівна везла Віру в колясці, бо дівчинка не могла ходити. До рідного села дістались уже наприкінці червня. На місці будівлі застали згарище. Та їх прихистила багатодітна родина односельців, яка мешкала в невеличкій хатинці з однієї загальної кімнати. Хоч на той час уже було пізно, але мама ще посадила трошки картоплі на городі.

Досить зворушлива, на мій погляд, історія сталася з батьком і синами. Коли тато Віри також повертався в Україну, то на залізничній стації Берліна побачив хлопчаків, схожих на синоків, покликав старшенького. Але той не впізнав його. Тож тато вдруге гукнув Петька, й тільки тоді хлопчик упізнав рідного татуса. Щоправда, менший вимовив: «Ти не наш тато, наш був із двома очима». На рідні терени батько з дітьми їхали разом.

Коли родина зібралася гуртом, почали мало-помалу господарювати. Тато зводив будівлю з усього, що потрапляло в руки, мама працювала в колгоспі. А Петрик та Іванко пасли худобу, чим заробляли копійчину. Тільки Вірочка залишалась удома сама, прикута до ліжка: у дівчинки скувало паралічем ноги. Розумна й активна дитина, а ноги нерухомі. Тож у школу пішла тільки в 9 років. Навчання закінчила успішно й відразу вступила в Рівненське медичне училище.

Здобувши освіту, влаштувалась на роботу в Тинненську дільничну лікарню, де пропрацювала два роки. А потім понад 38 літ присвятила районній санепідемстанції. Загалом же медицині Сарненщини віддала чотири десятиліття. Зі своїм чоловіком познайомилася в Тинному, разом прожили 35 літ. Нині, на жаль, немає поруч надійного плеча. Тяжка хвороба, з якою йому допомагала боротись Віра Олександрівна, таки здолала чоловіка. А він так потрібен їй зараз. Усе життя Віра Царук-Лобан, незважаючи на фізичний стан, намагалася робити добро, надавати допомогу всім, хто потребував. Ніколи не цуралася тяжкої та відповідальної роботи. Хоч часто самій нелегко доводилось, але не жалілася. Навіть нині, коли недуга допікає, вона тільки й каже: - Я не прошу в Бога, щоб не мучила хвороба або ж зник біль, а молю, щоб дав сил його стерпіти.

Віра Царук-Лобан й інші колишні ув'язнені зазнали багато горя, страждали від голоду, хворіли й нерідко помирали від інфекційних хвороб, їх душили в газових камерах, спалювали в печах крематорію. Але, як відомо, ці поневіряння продовжилися й на Батьківщині, бо вдома вважали людьми другого сорту, прирівнювали до найзапекліших ворогів народу, погрожуючи відправити на Соловки. Неодноразово Варвара Іванівна наголошувала доньці, аби змовчувала, що з нею сталося. Хоча вони були жертвами, та свою правду не доведеш... Отже, нині розрадою для них є Українська спілка в'язнів — жертв нацизму, які відшукують і об'єднують колишніх в'язнів концтаборів і допомагають їм долати труднощі сучасного буття, організують зустрічі, де вони почуваються дуже легко й невимушено, як велика родина.

Життя диктує жорсткі умови. Віра Царук-Лобан із раннього дитинства відчула гірку долю малолітнього в'язня, а тепер, на схилі літ, продовжує боротися з хворобою, яка супроводжує її все життя. Незважаючи на те, що травму хребта видно незброєним оком, а ще вона зачепила й внутрішні органи, Віра Петрівна впродовж усіх років мусить доводити, що вона дійсно потребує постійного догляду. І нещодавно зверталась у районну, та й обласну медико-соціальну експертну комісію аби переглянули її інвалідність, писала лист і у владні структури, та залишили все без змін. А вона нині потребує саме догляду, а не допомоги, як написано у висновку медкомісії.

Навіть один-єдиний рух для землячки не обходиться без болю, а їй щоранку треба і вдягтися, і привести себе до ладу. Вже про приготування їжі й прибирання нема що й казати. До всього, жінка не виходить з будинку, а хоч два рази в тиждень мусить купити хліба в магазині. Звичайно, на допомогу Вірі Олександрівні приходять і рідні, й друзі. Але ж у кожного з них робота, діти, клопоти. Прикро, бо в районі функціонують відповідні служби, що мають допомагати таким категоріям людей, а вона чомусь залишилась наодинці зі своїми проблемами. От і бентежить землячку байдуже ставлення. Адже сама зробила стільки добра співвітчизникам, намагалась допомагати, підтримувати...

Віра Царук-Лобан мріяла, коли вийде на пенсію, що зустрічатиметься з молоддю, ветеранами й громадськістю, щоб відзначити пам'ятні дати Великої Вітчизняної війни та вшанувати своїх побратимів. Але, як кажуть, не так сталося, як гадалося. Та вірить, що з Божою поміччю їй обов'язково стане легше й вона ще неодноразово поділиться з нами спогадами про пережите в нацистських таборих і на окупованих територіях. Вона так любить поезію, сама пише чудові вірші, сповнені душевністю й мудрістю, а зараз не вистачає сил навіть на них.

Гості Віри Олександрівни, зокрема Андрій Циганенко, пообіцяли не залишатись осторонь і надавати посильну допомогу. Її надійний товариш Валентина Александрович також подякувала за героїзм і силу духу й запевнила, що разом з учнями будуть відвідувати жінку час від часу й допомагатимуть або ж візьмуть над нею шефство. ...

Вірі Царук-Лобан важко згадувати роки дитинства: вона вижила в неволі, постраждала від неї. І пройшовши всі ці жахи війни, найголовнішою цінністю для неї є мир. Тоді вона жила й мрія скоріше доторкнутися до лагідної руки матері, поринути знову в спокійний дитячий сон. Війна обпалила її серце, сивиною посріблила скроні, але душа живе святою любов'ю.

Вікторія КОЛЯДИЧ.